

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενου Ερευνητικού Έργου
1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την
ενίσχυση των Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την
προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας

Τίτλος Ερευνητικού Έργου: **Διαμορφώνοντας το περιβάλλον και τη διατροφή: Κρίσιμα τεχνο-επιστημονικά δίκτυα και ο αγρο-διατροφικός τομέας στην Ελλάδα, 1950-2017**

Επιστημονικός/ή Υπεύθυνος/η: **Ευστάθιος Αραποστάθης**

Φιλικός προς τον αναγνώστη τίτλος: **CON-EF**

Επιστημονική Περιοχή: **Κοινωνικές Επιστήμες**

Φορέας Προέλευσης και Χώρα:
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Ελλάδα

Φορέας Υποδοχής: **Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, Σχολή Θετικών Επιστημών, ΕΚΠΑ**

Συνεργαζόμενος Φορέας: -

Ιστοσελίδα προβολής του Έργου: **www.conef.gr**

Ερευνητική Ομάδα

Ευστάθιος Αραποστάθης

Serkan Karas

Κώστας Βατπές

Σωτήρης Αλεξάκης

Αλέξανδρος Βάκουλας

Ποσό Χρηματοδότησης: **163.011,00 €**

Διάρκεια Χρηματοδότησης: **36 μήνες**

Σύνοψη Ερευνητικού Έργου

Το CON-EF θα παρουσιάσει μια ιστορικά ενημερωμένη πολιτική ανάλυση της ελληνικής βιομηχανίας αγροδιατροφής, ενώ αναδεικνύει τις δομικές εξαρτήσεις, την κοινωνικοτεχνική δυναμική και τις κατευθύνσεις που μπορούν να ενημερώσουν τις σύγχρονες προκλήσεις του ελληνικού τομέα αγροδιατροφής. Η έρευνα θα παρέχει στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, των υδατοκαλλιεργειών και των τροφίμων μια βαθιά κατανόηση των κοινωνικοτεχνικών αλληλεξαρτήσεων, της υλικής διασύνδεσης της αγροδιατροφής και των ενεργειακών καθεστώτων, καθώς και μια βαθιά κατανόηση των διαφόρων βημάτων, πόρων και δικτύων δρώντων κατά μήκος διαδρόμων καινοτομίας.

Το έργο στοχεύει επίσης στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη βιωσιμότητα ενός τρόπου κατανάλωσης μεσογειακής διατροφής, δίνοντας μια βαθύτερη και υλική προοπτική του τρόπου παραγωγής της. Θα καταγραφεί μια ιστορία σχετική με την πολιτική της διατροφικής αλυσίδας στην Ελλάδα ως υποδειγματική περίπτωση της μεσογειακής διατροφικής αλυσίδας, εστιάζοντας στα τεχνο-επιστημονικά δίκτυα, την άρθρωση και τη δράση τους στη διαμόρφωση της διατροφικής αλυσίδας από το 1950 έως σήμερα. Προσεγγίζονται παραδειγματικές περιπτώσεις ειδικών προϊόντων αγροδιατροφής.

Τα τεχνο-επιστημονικά δίκτυα γίνονται αντιληπτά τόσο ως δίκτυα υποδομών (τεχνολογίας και έρευνας) που άλλαξαν τις υλικές συνθήκες της τεχνολογικής αλλαγής όσο και ως δίκτυα εμπειρογνωμόνων που λειτουργούσαν ως οι κρίσιμοι ενδιάμεσοι κρίκοι στη διαμόρφωση κοινωνικο-τεχνικών μεταβάσεων.

Η ιστοριογραφική προσέγγιση του CONEF εστιάζει σε αυτά τα δίκτυα, δίνοντας έμφαση στη συμπαραγωγή τους με τα προϊόντα αγροδιατροφής, τη γνώση, την αλληλεπίδραση του αγροδιατροφικού με τα καθεστώτα ενέργειας και νερού, καθώς και τις περιβαλλοντικές τους που σχετίζονται και καθορίζουν τα θέματα της αγροδιατροφής.

Το «Περιβάλλον» και ο επαναπροσδιορισμός του τίθενται κεντρικά στην ανάλυσή μας, ενώ η έρευνα κινείται σε δύο αλληλοσυνδεόμενες και συμπληρωματικές κατευθύνσεις: α) τη συμπαραγωγή καθεστώτων διαχείρισης ενέργειας και νερού με πρακτικές (όπως χρήση λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων / φυτοφαρμάκων) και πολιτικές που αναπαράγουν μοντέλα εντατικής γεωργίας, υδατοκαλλιέργειας και κτηνοτροφίας, β) τη νομιμοποίηση επιστημονικών πρακτικών και τη χρήση τεχνολογικών δικτύων που διαμόρφωσαν την έννοια του περιβάλλοντος και αναπαράγουν πρακτικές που προωθούν τη χρήση ρυπογόνων τοξικών συντηρητικών και αντιβιοτικών.

Πρωτοτυπία του Ερευνητικού Έργου

Το έργο είναι καινοτόμο σε τέσσερις διακριτές διαστάσεις:

1. Μελετώντας ολόκληρη την τροφική αλυσίδα μέσω των αναλυτικών εργαλείων του STS, η μελέτη θα εισάγει νέες ιστοριογραφικές οπτικές. Έτσι, θα παρέχει οπτικές σχετικά με τη συμπαραγωγή του σχηματισμού πολιτικών περιβαλλοντικής έρευνας, τα καθεστώτα ειδημοσύνης και την εμφάνιση μοντέλων ανάπτυξης. Η μελέτη συνδυάζει την ιστορία της επιστήμης και της τεχνολογίας με την περιβαλλοντική ιστορία και την κοινωνιολογία της γνώσης και της τεχνολογίας. Σε αυτό το πλαίσιο, εισάγει έναν νέο τρόπο έρευνας για τον αγροδιατροφικό τομέα μέσω των αναλυτικών προοπτικών των τεχνο-επιστημών και των σπουδών περιβάλλοντος. Η μελέτη αποκαλύπτει το ρόλο των ιστορικών δρώντων που δεν έχουν μελετηθεί στο παρελθόν, ενώ ταυτόχρονα αντιπροσωπεύει τον δυναμικό σχηματισμό του καθεστώτος τροφίμων στην Ελλάδα. Οι συνθήκες, τα πλαίσια και οι σχέσεις παρουσιάζονται δυναμικά και όχι με γνωσιακά παθητικό τρόπο, όπως η υπάρχουσα ιστοριογραφία έχει παρουσιάσει τον τομέα της αγροδιατροφής.
2. Η προσέγγιση της έρευνας οδηγεί στην ιστορικοποίηση του όρου «περιβάλλον». Ενώ οι υπάρχουσες μελέτες προσπαθούν να ταυτίσουν το «περιβάλλον» με ορισμένα πολιτιστικά, κοινωνικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά, η έρευνα μας, ορίζει το «περιβάλλον» με βάση την κατασκευή του μέσω της επιστήμης και της τεχνολογίας της διατροφικής αλυσίδας για μια περίοδο σχεδόν εβδομήντα χρόνων.
3. Η έρευνα παρέχει μια περιπτωσιολογική μελέτη μιας χώρας της ευρωπαϊκής περιφέρειας με μοναδικά πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά. Η μελέτη ενημερώνει και συμβάλλει στις θεωρητικές προσεγγίσεις της «συμπαραγωγής» και των «βαθέων κοινωνικοτεχνικών μεταβάσεων», καθώς εισάγει μια περίπτωση πέρα από τα ευρέως μελετημένα περιβάλλοντα της Βόρειας Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής.
4. Οι υπάρχουσες μελέτες στο STS, αν και σημαντικές, έχουν παραμελήσει τον ένθετο χαρακτήρα των κοινωνικοτεχνικών καθεστώτων και επομένως δεν έχουν επικεντρωθεί στις αλληλεπιδράσεις των καθεστώτων αλλά και στην έλλειψη ανάπτυξης των κοινωνικοτεχνικών σχέσεων με τον ολοκληρωμένο τρόπο που η έρευνα μας στοχεύει να παρέχει μελετώντας την περίπτωση της διατροφικής αλυσίδας.

Αναμενόμενα αποτελέσματα & Αντίκτυπος του Ερευνητικού Έργου

Το έργο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση επιστημονικών, οικονομικών και κοινωνικών προβληματισμών για τους ακόλουθους διακριτούς λόγους:

- Επιστήμη i) τη σύνθεση του ιδιώματος συμπαραγωγής με τις προσεγγίσεις «βαθέων κοινωνικο-τεχνικών μεταβάσεων». ii) την εισαγωγή μιας νέας προσέγγισης στην ελληνική ιστοριογραφία πέρα από την οικονομική, θεσμική και επαγγελματική ιστορία. iii) την εισαγωγή της μελέτης των τεχνο-επιστημονικών δικτύων στο τομέα των σπουδών περιβάλλοντος στην Ελλάδα. iv) την εισαγωγή νέων ιστορικών αποτιμήσεων που θα ενημερώνουν τις πολιτικές αειφορίας και διακυβέρνησης της επιστήμης και της τεχνολογίας στον τομέα της αγρο-διατροφής.
- Οικονομία v) τη διαμόρφωση μιας προσέγγισης που είναι ιστορικά ενημερωμένη για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των υφιστάμενων δημόσιων πολιτικών σε ένα πλαίσιο στρατηγικής πληροφορίας. vi) την εστίαση σε τεχνο-επιστημονικά δίκτυα και τις ιστορικές τους εξαρτήσεις, καθώς και τον ρόλο τους στη διαμόρφωση και την εμπλοκή των κοινωνικοτεχνικών μεταβάσεων, η έρευνα θα παρέχει μια κατανόηση της δυναμικής των τεχνο-επιστημονικών δικτύων όχι ως θεσμών αλλά ως δικτύων γνώσης που διαμορφώνουν τον χαρακτήρα της τροφικής αλυσίδας. vii) Ξεδιπλώνοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της μεσογειακής δίαιτας, το σημείο εκκίνησης μπορεί να εστιάζεται όχι στην επαναπροσέγγιση της δίαιτας καθαυτής αλλά των συστατικών της, των υλικών, των προϊόντων που αποτελούν τα διατροφικά πρότυπα.
- Κοινωνία viii) την εφαρμογή μιας νέας μεθοδολογίας που επιτρέπει στο αποτέλεσμα της έρευνας να ενημερώνουν τους πολίτες όχι μόνο για το περιεχόμενο της διατροφής τους, αλλά και για το περιβάλλον τους και για το πώς αυτό νοηματοδοτήθηκε και απέκτησε υλικές ενσωματώσεις κατά τις μακροχρόνιες μεταβάσεις, μέσω της δράσης θεσμικών οργάνων, αρχών και επιστημονικών παραγόντων. ix) την εισαγωγή της επιστήμης και της τεχνολογίας στην κατασκευή της τροφικής αλυσίδας ως αναλυτικής κατηγορίας για πρώτη φορά. Αποκαλύπτοντας τον ρόλο των επιστημονικών κοινοτήτων, των κοινωνικο-τεχνικών φαντασιακών και της αναπτυξιακής πολιτικής, η έρευνά μας θα είναι καθοριστική και θα υποστηρίξει τις επιδιώξεις της Κοινωνίας των Πολιτών.

Η σημασία της χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση εξασφαλίζει τους πόρους και τις δυνατότητες δικτύωσης ώστε να πραγματοποιηθούν:

1. Εκτενής αρχειακή έρευνα σε μια ανεξερεύνητη θεματική περιοχή για την Ελληνική Ιστοριογραφία.
2. Εκτενείς ιστορικές ανασυγκροτήσεις που συνδυάζουν την ιστορία της επιστήμης και της τεχνολογίας, την ιστορία της βιομηχανίας της αγρο-διατροφής και της περιβαλλοντικής ιστορίας.
3. Ιστορική έρευνα σε μια κρίσιμη βιομηχανία και έναν τομέα οικονομικής ανάπτυξης για την Ελλάδα, καλύπτοντας επτά (7) κρίσιμες δεκαετίες που χαρακτηρίζονται από την ενσωμάτωση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και από μια σειρά πολιτικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών κρίσεων.
4. Σύνδεση της Ιστορίας με τρέχουσες κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις και ζητήματα πολιτικής.
5. Μελέτη και κατανόηση του ζητήματος των Βιώσιμων Μεταβάσεων ως διεπιστημονικό ζήτημα διακυβέρνησης.
6. Δημιουργία ενός οικοσυστήματος έρευνας στο διεπιστημονικό πεδίο των Βιώσιμων Μεταβάσεων στην Ελλάδα, συνδέοντας την Ιστορία και με την ανάλυση των εν εξελίξει οικολογικών κρίσεων και προκλήσεων.
7. Ανάπτυξη ιστορικά ενημερωμένων κοινωνικο-τεχνικών μετασχηματισμών και συναφών πολιτικών μέσα από πειραματικές πρακτικές συναντήσεων, εμπλοκής και συμπερίληψης των ενδιαφερόμενων μερών.
8. Προώθηση μιας αξιακά εκπορευόμενης ανάλυσης πολιτικών, υπεύθυνης έρευνας και καινοτομίας και ενδυνάμωση και συμπερίληψη ενδιαφερόμενων μερών.

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
communication@elidek.gr
www.elidek.gr